

UDC (УДК) [338.43:658.114.5]: 911.374 /375-044.964
JEL Classification: D-21; Q-18; R-20

Павлов Олександр Іванович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій
(Одеса, Україна)
e-mail: pavlovodessaep@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6431-5210

Дідух Сергій Мирославович,
кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій
(Одеса, Україна)
e-mail: didukhsm@i.ua
ORCID ID: 0000-0003-1534-0975

Барвіненко Віталій Дмитрович,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій
(Одеса, Україна)
e-mail: vitalbarvin@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9471-1134

АГРОПРОДОВОЛЬЧІ ХОЛДИНГИ ЯК ДРАЙВЕРИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКО-МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

Анотація. Зауважено, що внаслідок децентралізації влади й управління, розпочатої в Україні у 2015 році, відбулися певні зміни у територіальній організації влади та адміністративно-територіальному устрої, що актуалізувало проблему пошуку суб'єктів господарювання, здатних перетворити нові соціально-просторові утворення на середовище інклюзивного добробуту.

Указано, що наукова і практична актуальність зазначеної проблеми визначила мету дослідження, яка полягає у розкритті сутності сільсько-міських агломерацій та в обґрунтуванні доцільності розгляду як драйверів їх інклюзивного розвитку агрохолдингів.

Висновки та рекомендації, що зроблені за результатами дослідження, відповідають його меті та завданням, характеризуються прикладною спрямованістю та адресністю й можуть бути використані органами державної влади, громадами, суб'єктами господарювання для впровадження в соціальну практику.

Ключові поняття: агропродовольчі холдинги, драйвери інклюзивного розвитку, об'єднані територіальні громади, райони, сільсько-міська агломерація.

Pavlov Oleksandr,
Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Industrial Economics,
Odessa National Academy of Food Technologies
(Odessa, Ukraine)
e-mail: pavlovodessaep@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6431-5210

Didukh Sergiy,
PhD (Economics), Associate Professor,
Doctoral Student of the Department of Industrial Economics,
Odessa National Academy of Food Technologies
(Odessa, Ukraine)
e-mail: didukhsm@i.ua
ORCID ID: 0000-0003-1534-0975

Barvinenko Vitaliy,

PhD (Public Administration),

Associate Professor of the Department of Industrial Economics,

Odessa National Academy of Food Technologies

(Odessa, Ukraine)

e-mail: vitalbarvin@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9471-1134

AGRICULTURAL HOLDINGS AS DRIVERS OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF RURAL AND URBAN AGGLOMERATIONS

Abstract. The decentralization of power and administration, which began in Ukraine in 2015, has made some changes in the territorial organization of power and administrative-territorial organization. United territorial communities (UTC) were formed, which included rural and urban populations. Their administrative centers became not only towns and settlements, but also villages. In addition to the basic level of administrative and territorial organization of the country, its district level has also been transformed. There was a significant reduction of districts and their consolidation. As a result of these transformations, rural and urban agglomerations were formed, thus creating the preconditions for overcoming social and economic inequality and improving the quality of life of the rural and urban population. The solution to this important social problem has brought to the fore the problem of finding economic entities capable of transforming these socio-spatial entities into an space of inclusive well-being.

The scientific and practical relevance of this problem has determined the purpose of the study, which is to reveal the essence of rural agglomerations and to justify the feasibility of consideration as drivers of their inclusive development of agricultural holdings.

To achieve the goal of the study used systemic and synergetic approaches, the concept of spatial organization of society, the author's method of sampling and classification of UTC and new districts, methods of comparison, SWOT-analysis, deduction and induction, synthesis and analysis.

The results of the study are characterized by scientific novelty, which consists in the identification of rural agglomerations as socio-spatial formations of the continuous type, substantiation of the directions of evolution of agricultural holdings into inclusive associations.

The conclusions and recommendations made based on the results of the study correspond to its purpose and objectives, are characterized by applied orientation and targeting and can be used by public authorities, UTC, business entities for implementation in social practice.

Key concepts: agricultural holdings, drivers of inclusive development, united territorial communities, districts, rural-urban agglomeration.

DOI 10.32518/2617-4162-2020-4-135-142

Вступ

Проблема відносин міста і села має свою передісторію та широкий міждисциплінарний контекст, основою якого є теоретичні дослідження філософів, економістів, географів, соціологів, представників інших галузей науки. Дослідний науковий дискурс із цієї проблематики поступово еволюціонував від протиставлення сільського образу життя міському до їх органічного синтезу. Його узагальненою квінтесенцією є погляд на місто і село як різні, але збагачуючі одне одного соціально-просторові утворення, що становлять певну цілісність, у межах якої відбувається повсякденне людське життя.

Наразі в Україні внаслідок здійснення децентралізації влади та управління сформувався передумови для становлення в межах сільсько-міських агломерацій (об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), новоутворених районів) просторових, соціально-економічних,

політичних відносин континуального типу. Реалізація такого соціального проекту значною мірою залежатиме від фінансово-економічної спроможності базової та районної ланок адміністративно-територіального устрою країни. Практичне забезпечення реалізації такого соціально значущого завдання здатні здійснити суб'єкти господарювання й передусім великі компанії холдингового типу, діючи на основі принципів інклюзивності та засадах соціального партнерства з владою і громадськістю.

Розроблення питань, пов'язаних із визначенням сутності та функціональності сільсько-міських агломерацій, має сталу традицію в науковій літературі, починаючи з фундаментальних праць із урба-руральної соціології західних дослідників П. Сорокіна і К. Циммермана (Sorokin and Zimmerman, 1929) [1], Р. Редфілда (*Redfield, 1947*) [2], Л. Вірта (*Wirth, 1956*) [3], Ф. Броделя (*Brodel, 2002*) [4], Р. Парка (*Park, 1925*) [5].

На сучасному етапі розвитку наукової думки із зазначеної проблематики основна увага науковців сконцентрована на питаннях моделювання сільсько-міського континууму та ролі в його формуванні ОТГ [6–7], інклюзивності сільського розвитку [8], місця в цьому процесі аграрного бізнесу [9], розподілу доходів у сільському господарстві в контексті інклюзивного розвитку [10], діяльності агрохолдингів, спрямованої на створення інклюзивного соціально-економічного середовища [11–13].

Аналіз літературних джерел із дослідженої теми свідчить про те, що вона наразі не є предметом спеціального розгляду, а це обумовлює її наукову та практичну актуальність.

Метою статті є розкриття сутності сільсько-міських агломерацій, обґрунтування доцільності розгляду агрохолдингів як драйверів інклюзивного розвитку цих соціально-просторових утворень. Відповідно до мети, сформульовано такі завдання: характеристика сільсько-міських агломерацій як соціально-просторових утворень континуального типу; виявлення чинників перетворення агрохолдингів на драйвери інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій; обґрунтування шляхів і напрямів переходу агрохолдингів на засади інклюзивного розвитку.

1. Організаційно-правові передумови формування сільсько-міських агломерацій

Сільсько-міська агломерація як соціально-просторове утворення має чимало спільних ознак із таким феноменом, як сільсько-міський континуум, який є спільним простором розміщення, функціонування та взаємозв'язку із розмитими, нечіткими межами між міською та сільською

територіальними підсистемами суспільства. Різниця між ними полягає у тому, що в агломераційних утвореннях адміністративно-територіальні межі є чітко визначеними. Крім того, якщо утворення континуального типу – це переважно результат процесу історичної еволюції певних складових системи розселення, пов'язаної з впливом тенденцій суспільного розвитку, то створення сільсько-міських агломерацій є процесом штучним, похідним від прийняття управлінських рішень і використання заходів адміністративного характеру. Проте суспільне призначення вказаних процесів, по суті, одне – сприяння згуртованості соціуму для створення гідних умов і рівних можливостей для всебічного розвитку населення цих утворень.

За цією сутнісною ознакою сільсько-міська агломерація має спільність з уявленням А. Гриценка про інклюзивність (включеність) як «формою реалізації сумісно-розділених відносин ..., що безпосередньо зв'язує розділене, часткове, приватне із спільним, загальним і суспільним ..., яку знайдено не теоретично, а практично» [14, с. 19].

Появі сільсько-міських агломерацій у виді ОТГ і нових районів передувало прийняття Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» (квітень 2014 року), Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (лютий 2015 року), Постанови Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» (липень 2020 року).

У таблиці 1 наведено кількісні соціально-демографічні характеристики ОТГ та їх розподіл по областях.

Таблиця 1

ОТГ України на 27.10.2010 року*

Область	Кількість рад, що об'єдналися в ОТГ	Кількість ОТГ	Площа, км ²	Кількість населення, осіб	Щільність населення, осіб/км ²
Вінницька	156	46	5570,20	752594	135,1
Волинська	235	54	11802,08	604561	51,2
Дніпропетровська	229	71	21258,65	905157	45,2
Донецька	74	13	5233,89	239356	15,7
Житомирська	412	56	19570,01	812814	41,5
Закарпатська	61	17	1687,65	278194	164,9
Запорізька	199	56	18707,34	510738	27,3
Івано-Франківська	176	39	4039,99	712658	176,4
Київська	142	24	5236,87	329803	62,9
Кіровоградська	81	27	6050,35	161543	26,7
Луганська	75	18	7037,72	115084	16,3
Львівська	174	41	5082,88	352165	69,3
Миколаївська	146	42	12600,01	318142	25,2
Одеська	158	37	11556,0	370960	32,2

Закінчення табл. 1

Полтавська	195	53	10051,40	405878	40,3
Рівненська	148	45	7874,42	354599	45,0
Сумська	187	38	10376,20	757042	72,9
Тернопільська	314	54	6800,94	671976	98,8
Харківська	114	23	7588,37	375753	49,5
Херсонська	115	33	9665,54	275215	28,4
Хмельницька	370	51	126445,85	570433	45,1
Черкаська	222	57	8527,59	337088	39,5
Чернівецька	132	37	3879,71	359796	92,7
Чернігівська	372	50	20570,16	502223	24,4
Всього	4487	982	234592,0	11073773	47,2

* Джерело: складено авторами на основі даних державної статистики

Як свідчать дані таблиці 1, процес створення ОТГ більш динамічно відбувається у Дніпропетровській, Черкаській, Житомирській, Запорізькій областях й значно повільніше – у Донецькій, Закарпатській, Луганській, Харківській, Київській. Наразі ОТГ покрита ще порівняно незначна частина території України.

Результати дослідження, проведеного у розрізі ОТГ, свідчать про те, що їх адміністративними центрами є переважно села, низьким є відсоток серед центрів громад середніх (від 50 до 100 тис. осіб) та великих міст (понад 100 тис. осіб). Проте склад населення майже всіх громад є змішаним (сільсько-міським). Виключення становлять ОТГ, які об'єдналися навколо обласних центрів (табл. 2).

одиниць із кількістю населення менш, ніж 150 тис. осіб. Водночас посилилась диспропорція між найбільш і найменш населеними районами (див. табл. 3).

Як свідчать дані таблиці 3, адміністративними центрами восьми з десяти найбільших за населенням районів, є обласні центри. До найменших населених районів належать переважно гірські та північні райони, хоча чотири з десяти районів припадають на південні та східні області. Вражаючою є 58-кратна різниця в кількості населення Харківського та Верховинського районів. Значну насторогу викликає те, що Харківський район за кількістю населення переважає 17 областей України, а перша п'ятірка найбільш населених районів мають більшу кількість населення, ніж Волин-

Таблиця 2

Міста, які одночасно є центрами ОТГ, районів та областей*

Місто	Населення міста	Площа міста, км ²	Населення громади, осіб	Площа громади, км ²	Кількість рад, що об'єднані в ОТГ	Населення, осіб/площа району, км ²
Вінниця	370,7	113,2	371139	113,8	2	657,6 /6888,9
Житомир	264,5	61,0	266853	93,54	2	622,7/10505,8
Івано-Франківськ	236,6	37,0	242102	73,132	7	560,1/3913,1
Луцьк	221,1	42,0	219688	67,1	2	457,3 /5247,8
Суми	263,5	95,4	266306	145,4	2	449,4 /6499,4
Тернопіль	221,8	72,0	224364	151,4	6	567,0 /6162,3

* Джерело: складено авторами на основі даних державної статистики

У липні 2020 року відбулися суттєві зміни і на рівні адміністративного району. Так замість наявних 490 адміністративних районів утворено 136 нових районів (із урахуванням 10 районів АРК), що дещо перевищує їх передбачувану кількість. Проте не вдалося вийти на запланований мінімальний рівень щодо середньої чисельності населення одного району, про що свідчить наявність серед новоутворених районів 19 адміністративно-територіальних

ська, Миколаївська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська області.

Отже, процес формування сільсько-міських агломерацій на рівні районів, з одного боку, має синергетичний ефект інклюзійної дії, а, з іншого – демонструє наявність формальних ознак агломераційності у малонаселених районах із незначною часткою сільського населення, що додатково підтверджується наявністю як їх центрів малих міст.

Таблиця 3

Райони України з найбільшою та найменшою кількістю населення*

Район	Область	Площа, км ²	Населення, тис. осіб	Щільність населення, осіб/км ²	Населення центру району	Кількість громад
Райони з найбільшою кількістю населення						
Харківський	Харківська	2644,3	1762,8	666,7	1443,2	15
Донецький	Донецька	2895,1	1503,4	513,3	924,2	6
Одеський	Одеська	3922,8	1375,9	350,7	1017,7	22
Дніпровський	Дніпропетровська	5605,7	1179,3	210,4	987,2	17
Львівський	Львівська	4968,5	1150,4	231,5	724,3	23
Запорізький	Запорізька	4674,6	874,1	187,0	731,9	17
Криворізький	Дніпропетровська	5717,4	772,3	135,0	624,6	15
Горлівський	Донецька	2468,4	690,6	279,8	244,0	9
Хмельницький	Хмельницька	10755,8	687,0	63,8	273,9	27
Вінницький	Вінницька	6888,9	657,6	95,4	370,7	16
Райони з найменшою кількістю населення						
Верховинський	Івано-Франківська	1271,7	30,5	23,9	5,8	3
Новгород-Сіверський	Чернігівська	4630,5	66,4	14,3	13,0	4
Сватівський	Луганська	5329,1	80,9	15,1	17,1	7
Щастинський	Луганська	3380,4	81,2	24,0	8,6	5
Рахівський	Закарпатська	1845,2	82,8	44,8	15,5	4
Косівський	Івано-Франківська	853,7	85,7	100,4	8,6	5
Вишнівецький	Чернівецька	1882,0	91,0	48,3	4,0	9
Корюківський	Чернігівська	4578,7	91,7	20,0	12,9	5
Бериславський	Херсонська	4764,0	99,1	20,8	12,4	11
Роздільнянський	Одеська	3564,4	104,2	29,2	17,8	9

* Джерело: складено авторами на основі даних державної статистики

2. Чинники перетворення агрохолдингів на драйвери інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій

До чинників, що мають визначальне значення стосовно досягнення сільсько-міськими агломераціями рівня інклюзивного розвитку, за участю агрохолдингів, віднесено передусім природу цих формувань як сукупності «акцій (капіталів) материнської й контрольованих нею дочірніх компаній, об'єднаних в єдину організаційну структуру з відповідними цілями та місіями, економічна діяльність яких орієнтована на отримання прибутку і ренти, шляхом використання великих земельних площ для виробництва, переробки, транспортування, зберігання і реалізації сільськогосподарської чи виробленої з неї продукції, а людські, природні й матеріальні (економічні, технологічні, ресурсні тощо) фактори розвитку знаходяться у тісному взаємозв'язку із соціальними» [15, с. 181].

Також важливою є роль, яку агрохолдинги відіграють в економічному розвитку країни. Вона визначається їх суттєвим внеском у частку сільського господарства у ВВП України,

яка становить 9%, та частку сільськогосподарської галузі в експорті (40%) [16].

Великі вертикально-інтегровані компанії забезпечують зайнятість економічно активного населення. Так, загальний штат «Миронівського хлібопродукту» становить понад 28 тис. осіб, а компанії «Кернел» майже 13 тис. працевлаштованих [16].

Агрохолдинги намагаються дотримуватися принципів соціальної відповідальності, яка виявляється у наступному: здійсненні виробничої діяльності для задоволення потреб населення та одержання прибутку, керування водночас виключно законодавчими актами зобов'язань перед державою і суспільством у виді сплати податків, охорони здоров'я і безпеки праці тощо; провадженні виваженого менеджменту ризиків, який базується на правових нормах й етично-моральних засадах, що зменшує або усуває повністю негативний вплив бізнесу на суспільство, шляхом охорони навколишнього середовища та виробництва безпечної і якісної продукції; збільшенні позитивного впливу на суспільство шляхом забезпечення інноваційно-інвестиційного партнерства

з регіонами, яке спрямовується передусім на соціальний та екологічний добробут сільської громади [17, с. 43].

Агрохолдинги витрачають на соціальні програми в межах 2–6 дол. США на 1 га земель, які знаходяться в їх користуванні. Крім того, чимало агрохолдингів також створюють резервні фонди, щоб реагувати на термінові / форс-мажорні соціальні та екологічні заходи [18, с. 165].

За своїм соціально-економічним значенням успішна практика громади визначає собою налагодження відповідальної, взаємної участі всіх учасників й насамперед – агрохолдингових компаній, для яких ОТГ, район – це не просто простір для здійснення виробничої діяльності й отримання прибутку, а і місце життєдіяльності. Впровадження такого підходу позитивно впливатиме на формування в межах сільсько-міських агломерацій середовища інклюзивного добробуту.

3. Напрями еволюції агрохолдингів у об'єднання інклюзивного типу

Суспільна значущість перетворення агрохолдингів у об'єднання інклюзивного типу містить передусім причини морально-етичного характеру, які спричинені наявністю у суспільній свідомості певних комплексів, пов'язаних із парадоксами сільського розвитку.

Дивно, що володіння таким природним багатством, як родючі чорноземи, що приносять надприбутки великому аграрному бізнесу, обертається для більшості селян бідністю та злиднями.

Інший парадокс полягає в тому, що аграрна складова не тільки не впливає позитивно на екологічну безпеку та якість життя сільського населення, а й створює за цими напрямками сільського розвитку значні проблеми, які негативно позначаються на зовнішньоекономічній репутації України як одного з головних експортерів агропродовольчої продукції.

Сенс інклюзивності як процесу полягає у досягненні синергетичного ефекту від перетворень, що пов'язані з різними напрямками діяльності агрохолдингів, які мають позитивні наслідки для створення інклюзивного клімату в сільсько-міських агломераціях, включаючи доступність харчової продукції за всіма її параметрами для широких верств населення.

Один із таких напрямів стосується подальшої трансформації земельних відносин на засадах інклюзивності, значення якого складно переоцінити в умовах перетворення сільськогосподарських земель на предмет купівлі–продажу. Український уряд у зв'язку з цим прогнозує отримати протягом наступних десяти років

85 млрд дол. США додаткового ВВП та очікує на зростання середньої вартості землі за 1 га в п'ять разів [19]. Потрібно зазначити, що доки власниками 30,5 млн га землі (70% усіх сільськогосподарських угідь) є близько 7 млн українських громадян [20], для яких вона, в умовах дії з 2001 року мораторію на продаж цієї категорії земель, перетворилася на неліквідний актив. Дотепер значна частина сільськогосподарських земель перебуває в оренді великих агрохолдингових компаній, земельний банк яких перевищує 500 тис. га. Водночас 57% сільськогосподарських виробників обробляють до 100 га землі. Тому нескладно здогадатися, хто стане основним володарем сільськогосподарських земель. Інша річ – скільки коштуватиме 1 га землі. Ціна цього питання – подальша доля селянства та вітчизняного села.

З-поміж економічних напрямів інклюзивного розвитку значної уваги потребує проблема подолання величезного розриву в рівні капіталізації агрохолдингів та інших підприємств агропродовольчої галузі: серед 50115 суб'єктів господарювання України, що володіють капіталом на рівні 360 млрд дол. США, лише на 14 вищезазначених (0,02% загальної чисельності) припадає 1% капіталу галузі. Тобто агрохолдинги у 200 разів краще капіталізовані, ніж інші сільськогосподарські підприємства і використовують цю перевагу повною мірою: на розвиток виробництва, оновлення технологій, нарощення власних потужностей тощо. Натомість середні та дрібні товаровиробники наражаються на постійні проблеми недофінансування, накопичення кредиторської заборгованості та сплачують надзвичайно високу ціну за позичені ресурси [15, с. 58]. На наш погляд, децентралізація влади (не тільки політичної, а й економічної) створює передумови для більш активного інвестування дрібних виробників сільськогосподарської продукції.

Отже, агрохолдинги володіють не тільки значним соціально-економічним потенціалом, а й мають певні моральні зобов'язання перед сільсько-міською спільнотою щодо їх еволюції в успішні компанії холдингового типу.

Висновки

Одним із важливих політичних і соціально-економічних наслідків, здійсненої в Україні децентралізації влади та управління, є формування сільсько-міських агломерацій у виді ОТГ і нових районів, який відіграє головну роль у їхньому інклюзивному розвитку.

Одним із активних суб'єктів зазначених суспільних перетворень у межах сільсько-міських соціально-просторових утворень агломе-

раційного типу є агропродовольчі вертикально-інтегровані компанії.

Місце агрохолдингів у економічній системі України дає всі підстави для розгляду їх драйверами інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій.

Така суспільна місія агрохолдингів обумовлена місцем здійснення їх господарської діяльності, високим рівнем прибутковості, створенням умов для більш повної зайнятості економічно активного населення, соціальною відповідальністю за наслідки своєї господарської діяльності.

Для реалізації зазначеної місії сформульовано напрями використання наявного потенціалу холдингів для їх подальшої еволюції в об'єднання інклюзивного типу.

Перспективи подальшого дослідження цієї проблематики, пов'язані з ідентифікацією сільсько-міських агломерацій як соціально-просторових утворень конвергентно-континуального типу. Соціально значущою є проблема обґрунтування моделі інклюзивного розвитку вертикально-інтегрованих об'єднань на етапі подальшого реформування територіальної організації влади.

Список використаних джерел

1. Sorokin P. A., Zimmerman C. C. Principles of Rural-Urban Sociology. N. T.: Henry Holt and Company, 1929. 178 p. DOI: 10.1177/000271623014800161
2. Redfield R. The Folk Society. *American Journal of Sociology*. 1947. Vol. 52. № 4. P. 293–308.
3. Wirth L. Rural-urban differences. Community life and social policy: Selected papers by Louis Wirth. Chicago: University of Chicago Press. 1956. P. 172–176.
4. Бродель Ф. Средиземное море и средиземноморский мир в эпоху Филиппа II: в 3 ч.; пер. с фр. М. Юсима. М.: Языки славянской культуры. 2002. 4.1.: Роль среды. 495 с.
5. Park R. E. Community Organization and the Romantic Temper. *Journal of Social Forces*. 1925. Vol. 3. № 4. P. 673–677. Published By: Oxford University Press. URL: <https://www.jstor.org/stable/3005069>. DOI: 10.2307/3005069 (дата звернення: 25.11.2020).
6. Павлов О. І. Об'єднана територіальна громада як модель сільсько-міського континууму. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*: зб. наукових праць. 2017. Вип. 789. С. 27–33.
7. Павлов О. І., Павлова І. О. Об'єднані територіальні громади в системі публічного управління. *Державно-управлінські студії*. 2019. № 5. Електронне наукове фахове видання ЛПІДУ НАДУ при Президентові України. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf> (дата звернення: 24.11.2020).
8. Бородіна О. М., Прокопа І. В. Інклюзивний сільський розвиток: науковий дискурс. *Економіка прогнозування*. 2019. № 1. С. 70–85. DOI: 10.15407/eip2019.01.070.
9. Ковальчук О. Д. Агробізнес як складова інклюзивного розвитку сільських територій. *Інноваційна економіка*. 2017. № 3–4 (68). С. 118–123.
10. Киристюк С. В., Риковська О. В. Розподіл доходів у сільському господарстві в контексті інклюзивного розвитку. *Економіка АПК*. 2019. № 8. С. 36–49. DOI: 10.32317/2221-1055.201908036/.
11. Данкевич А. Є. Роль агрохолдингів у соціально-економічному розвитку села. *Агросвіт*. 2011. № 12. С. 30–35.
12. Мороз О. В., Семцов В. М., Кукель Г. С., Мандзюк Н. Ф. Деякі оцінки діяльності агрохолдингів на фоні інших типів сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 2. С. 163–168.
13. Мельник О. І., Підгірна В. С., Белінська Ю. О. Сучасні тенденції розвитку агрохолдингів у напрямі земельного забезпечення. *Агросвіт*. 2018. № 11. С. 3–7.
14. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 2. С. 9–23.
15. Карпишин Ю. А. Державне регулювання діяльності агрохолдингів в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2020. 238 с.
16. В ТОП-кращих роботодавців України увійшли 5 компаній агросектору. URL: <https://agrorobota.com.ua/news/v-top-krasih-robotodavciv-ukraini-uvijšli-5-kompanij-agrosektoru-120> (дата звернення: 24.11.2020).
17. Carroll A. B. The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*. 1991. № 34 (4). P. 39–48. DOI: 10.1016/0007-6813(91)90005-G.
18. Карпишин Ю. А., Сус Л. В. Стратегія державного регулювання соціальної відповідальності агрохолдингів. *Облік і фінанси*. 2017. № 4 (78). С. 162–170.
19. Шмигаль прогнозує, що відкриття ринку землі принесе 85 млрд доларів додаткового ВВП. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/shmihal-prohnozuje-shcho-vidkrittja-rinku-zemli-prinese-85-mlrd-dodatkovoho-vvp.html> (дата звернення: 06.11.2020).
20. В очікуванні ринку. Кому належить українська земля. URL: <https://rpr.org.ua/news/v-ochikuvanni-rynku-komu-nalezhyt-ukrains-ka-zemlia/> (дата звернення: 06.11.2020).

References

1. Sorokin, P. A., & Zimmerman, C. C. (1929). Principles of Rural-Urban Sociology. N. T.: Henry Holt and Company. DOI.org/10.1177/000271623014800161.
2. Redfield, R. (1947). The Folk Society. *American Journal of Sociology*, 52, 4, 293–308.
3. Wirth, L. (1956). Rural-urban differences. Community life and social policy: Selected papers by Louis Wirth. Chicago: University of Chicago Press.
4. Brodel', F. (2002). Sredy`zemnoe more y` sredy`zemnomorsky`j my`r v` epoxu Fy`ly`ppa II [The Mediterranean and the Mediterranean world in the era of Philip II]: v 3 ch.; per. s fr. M. Yusy`ma. M.: Yazыky` slavyanskoj kul`tury. 4.1.: Rol` sredy [in Russ.].
5. Park, R. E. (1925). Community Organization and the Romantic Temper. *Journal of Social Forces*, 3, 4, 673–677. Published By: Oxford University Press. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/3005069>. DOI: 10.2307/3005069.
6. Pavlov, O. I. (2017). Ob'yednana tery`torial`na gromada yak model` sil`s`ko-mis`kogo konty`nuumu [United territorial community as a model of rural-urban continuum]. *Naukovy`j visny`k Chernivets`kogo universy`tetu. Ekonomika: zbirny`k naukovy`x pracz` (Scientific Bulletin of Chernivtsi University)*, 789, 27–33 [in Ukr.].
7. Pavlov, O. I., & Pavlova, I. O. (2019). Ob'yednani tery`torial`ni gromady` v sy`stemi publichnogo upravlinnya [United territorial communities in the system of public administration]. *Derzhavno-upravlin`s`ki studiyi (Public administration studies)*, 5. Elektronne naukovе faxove vy`dannya LRIDU NADU pry` Prezy`dentovi Ukrayiny`. Retrieved from <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf> (data zvernennya: 24.11.2020) [in Ukr.].
8. Borodina, O. M., Prokopa, I. V. (2019). Inklyuzy`vny`j sil`s`ky`j rozvy`tok: naukovy`j dy`skurs [Inclusive rural development: scientific discourse]. *Ekonomika prognovannya (Economics of forecasting)*, 1, 70–85. DOI: 10.15407/eip2019.01.070 [in Ukr.].
9. Koval`chuk, O. D. (2017). Agrobiznes yak skladova inklyuzy`vnogo rozvy`tku sil`s`ky`x tery`torij [Agribusiness as a component of inclusive rural development]. *Innovacijna ekonomika (Innovative economy)*, 3–4 (68), 118–123 [in Ukr.].
10. Ky`ry`zyuk, S. V., & Ry`kovs`ka, O. V. (2019). Rozpodil doxodiv u sil`s`komu gospodarstvi v konteksti inklyuzy`vnogo rozvy`tku [Income distribution in agriculture in the context of inclusive development]. *Ekonomika APK (Economics of agro-industrial complex)*, 8, 36–49. DOI: 10.32317/2221-1055.201908036/ [in Ukr.].
11. Dankevy`ch, A. Ye. (2011). Rol` agroxoldy`ngiv u social`no-ekonomichnomu rozvy`tku sela [The role of agricultural holdings in the socio-economic development of the village]. *Agrosvit (Agrosvit)*, 12, S. 30–35 [in Ukr.].
12. Moroz, O. V., Semczov, V. M., Kukul`, G. S., & Mandzyuk, N. F. (2015). Deyaki ocinky` diyal`nosti agroxoldy`ngiv na foni inshy`x ty`piv sil`s`kogospodars`ky`x pidpry`yemstv [Some assessments of the activities of agricultural holdings against the background of other types of agricultural enterprises]. *Ekonomichny`j analiz (Economic analysis)*, 21, 2, 163–168 [in Ukr.].
13. Mel`ny`k, O. I., Pidgirna, V. S., & Belins`ka, Yu. O. (2018). Suchasni tendenciyi rozvy`tku agroxoldy`ngiv u napryami zemel`nogo zabezpechennya [Current trends in the development of agricultural holdings in the direction of land supply]. *Agrosvit (Agrosvit)*, 11, 3–7 [in Ukr.].
14. Gry`cenko, A. A. (2016). Ekonomika Ukrayiny` na shlyaxu do inklyuzy`vnogo rozvy`tku [Ukraine's economy on the path to inclusive development]. *Ekonomika i prognovannya (Economics and forecasting)*, 2, 9–23 [in Ukr.].
15. Karpy`shy`n, Yu. A. (2020). Derzhavne regulyvannya diyal`nosti agroxoldy`ngiv v Ukrayini. Zhy`tomy`rs`ky`j nacional`ny`j agroekologichny`j universy`tet [in Ukr.].
16. V TOP krashhy`x robotodavcij Ukrayiny` uvijs`hly` 5 kompanij agrosektoru [The top best employers in Ukraine include 5 companies in the agricultural sector]. Retrieved from <https://agrorobota.com.ua/news/v-top-krasih-robotodavciv-ukraini-uvijsli-5-kompanij-agrosektoru-120> [in Ukr.].
17. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), 39–48. DOI: 10.1016/0007-6813(91)90005-G.
18. Karpy`shy`n, Yu. A., & Sus, L. V. (2017). Strategiya derzhavnogo regulyvannya social`noyi vidpovidal`nosti agroxoldy`ngiv [Strategy of state regulation of social responsibility of agricultural holdings]. *Oblik i finansy` (Accounting and finance)*, 4 (78), 162–170 [in Ukr.].
19. Shmy`gal` prognovuye, shho vidkry`t`ya ry`nku zemli pry`nese 85 mlrd dolariv dodatkovogo VVP. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/shmihal-prohnozuye-shcho-vidkrittja-rinku-zemli-prinese-85-mlrd-dodatkovoho-vvp.html> [in Ukr.].
20. V ochikuvanni ry`nku. Komu nalezhy`t` ukrayins`ka zemlya [In anticipation of the market. Who owns the Ukrainian land]. Retrieved from <https://rpr.org.ua/news/v-ochikuvanni-rynku-komu-nalezhyt-ukrains-ka-zemlia/> [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 14.10.2020
 прийнята до друку 03.12.2020
 The article: is received 14.10.2020
 is accepted 03.12.2020